

5. Новий тлумачний словник української мови / Укладачі. В Яременко, О.Сліпушко. — К. : Аконіт, 2008. — У 3 т., Т 3. — С. 665.
6. Павелків Р.В. Дитяча психологія: Навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало — К. : Академвидав, 2008. — С. 428.
7. Химич Н. Забезпечимо дітям готовність до спілкування / Н. Химич // Початкова школа. — 2000. — № 2. — С. 49-50.

The basic forms of organization of work with senior pre-schoolers in relation to forming of communicative abilities in the process of musically playing activity are described and their content is revealed up in the article.

Key words: senior pre-schoolers, communicative abilities, music, musically playing activity, forms, content.

УДК 371.134:373.2.036

Газіна І.О.

МУЗИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розкриваються сучасні вимоги до вихователя в сенсі музичних знань, умінь та навичок.

Ключові слова: музичні вміння та навички, музичні здібності, вокальні навички, компетентність вихователя, музична компетентність вихователя.

Сучасна дошкільна освіта в Україні переживає процес кардинального оновлення. Про це свідчить поява та впровадження в практику роботи ДНЗ нової Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Наскрізним її завданням є гармонійний та різнобічний розвиток дошкільника, розкриття його індивідуальності, неповторності, сприяння його особистісному становленню, з урахуванням його потреб, інтересів, бажань та прагнень.

Звичайно, будь-яке реформування системи освіти має розпочинатися саме з ключової фігури в цій системі – з педагога. Відтак, сучасна дошкільна освіта потребує насамперед педагога всебічно розвиненого, спроможного допомогти дитині розкрити свою індивідуальність, сприяти розвитку її нахилів та природних задатків.

Зокрема, поза увагою не можна залишити, розвиток музичних здібностей, що формуються у ході музичного виховання, які є важливими складовими всебічного розвитку дитини-дошкільника.

Загальновідомо, що виховне значення музики дуже велике, вона впливає безпосередньо на почуття дитини, допомагає їй пізнавати світ, активно формує її ставлення до навколишнього. Саме тому на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти особливу увагу слід приділити музично-педагогічній підготовці майбутніх вихователів.

Слід відзначити, що різноманітні аспекти музичного виховання дошкільників знайшли відображення у науковій та методичній літературі. Зокрема, власне загальні методичні засади музичного виховання дітей дошкільного віку, його нетрадиційні форми, методи та прийоми висвітлено в працях Н. Ветлугіної, А. Зіміної, С. Науменко, Н. Кононової, А. Шевчук [4; 5; 6; 7; 8].

Питання ролі музичної підготовки у процесі формування професійних якостей майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) досліджували Г. Аніщенко, Т. Танько [1; 9].

Однак, вважаємо, що значущість музичного виховання в духовно-культурному розвитку особистості, що підвищується в умовах оновлення системи освіти, вимагає подальшого удосконалення змісту музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Виходячи з цього, основною метою даної статті є визначення основних напрямів музично-педагогічної підготовки студентів дошкільних факультетів.

Традиційно музичне виховання належало до компетенції лише музичного керівника ДНЗ. Фактично, саме на нього покладалася уся робота, пов'язана з музичною сферою (проведення музичних занять, організація свят та розваг з використанням музики, музичний супровід ранкової гімнастики та фізкультурних занять, забезпечення музичного супроводу прогулянок, підбір музичного репертуару для виховних заходів тощо). При цьому власне вихователі поставали в якості пасивних спостерігачів за цим процесом, відповідали лише за присутність дітей, забезпечували елементарну дисципліну, брали участь у святах в якості окремих казкових персонажів чи ведучих. Проте, на нашу думку, на сьогодні роль вихователя має бути значно ширшою та активнішою в сенсі реалізації завдань музичного виховання. Адже на сьогодні згідно вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» музика максимально має входити в усі види організованої та самостійної діяльності дошкільників, в ході яких діти мають закріплювати музичні здібності: вокальні навички, музично-рухові, інструментальні (гра на музичних інструментах), музично-слухові (відчуття висоти звуків, підбір мелодії на слух). Зокрема, передбачається входження музики, як компоненту художньо-естетичної лінії розвитку до всіх чотирьох сфер життєдіяльності («Природа», «Культура», «Люди», «Я Сам») дитини-дошкільника на кожному віковому періоді [2, с. 47, 91, 164, 253]. Завданням вихователя є доцільне використання музики в усіх із чотирьох сфер. Отже, сьогодні актуальності набирає питання музичної компетентності не лише музичного керівника а й вихователя.

Проте, перед тим як розглядати питання музичної компетентності вихователя, з'ясуємо насамперед сутність поняття компетентність.

У перекладі з латинської компетентність (*competentia*) означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання та здібності, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній [2; 3].

Відтак, під музичною компетентністю вихователя ДНЗ ми будемо розуміти – набір знань, вмінь, навичок, необхідних для реалізації завдань музичного виховання та розвитку дитини-дошкільника, а також спроможність вміло та ефективно задіювати музичний компонент у різноманітних видах діяльності дошкільників, як в ході організованої (ігрова, навчально-пізнавальна, трудова, художня, комунікативно-мовленнева, рухова тощо), так і самостійної (ігрова, навчально-пізнавальна, рухова, художня, комунікативно-мовленнева тощо).

Завдання не просте, так як вихователів слід добре знати весь музичний репертуар дітей (раніше вивчені дітьми в ході музичних занять пісні, розспівки, танки, хороводи), особливості проведення музичних ігор зі словами та без слів. Він має орієнтуватися у жанрах музики, володіти вмінням грати на музичних інструментах ударно-шумових (барабан, бубон, тамбурин, трикутник, маракаси, пандейра, коробочка, дитячі кастаньети, шейки тощо), а також дитячих музичних інструментах з діатонічним та хроматичним звукорядом (фортепіано, дитячий баян, акордеон, металофон тощо, знати методи та прийоми навчання дітей гри на них).

Важливо вміти правильно підібрати музичний матеріал, необхідний для здійснення тієї чи іншої організованої діяльності дошкільників, продумати технологію та методику його використання в залежності від поставлених завдань, умов, тематики діяльності тощо. При цьому слід пам'ятати, що основною все ж залишається

планована вихователем діяльність, а музика відіграє тут другорядну роль – створення доброї настрою, підсилення естетичних переживань, загострення сприймання краси навколишньої природи, поживлення інтересу дітей, підвищення працездатності тощо.

Доречною буде постановка запитань: «Яким на сьогодні має бути мінімум музичної готовності вихователя?», «Якими основними музичними знаннями, уміннями та навичками має володіти сучасний вихователь?».

Щоб здійснювати музичний розвиток дитини-дошкільника вихователь повинен бути музично здібним: мати гарне відчуття ритму, музичний слух та музичну пам'ять;

Здійснюючи музично-естетичний розвиток дитини та формуючи її музичні здібності, він мусить оволодіти музичною грамотою, вивчити сольфеджіо, ритміку, вміти співати, танцювати. Відтак, вихователь має володіти елементарними вокальними навичками (правильне звукотворення, дикція, дихання, артикуляція, чистота інтонування тощо) з одного боку, щоб в разі потреби здійснювати коригувальну роботу з дітьми, а з другого, бути наочним прикладом для наслідування дітей.

Окрім цього вихователеві потрібно знати особливі якості дитячого голосу, основні принципи та прийоми навчання співу, методику залучення дітей раннього віку до співу а також методику навчання дітей співу молодшого та старшого віку та методичні прийоми, особливості пісенного репертуару і насамкінець знати методику розучування з дітьми пісні.

Важливим є вміння методично вірно здійснювати підбір музичного матеріалу для тієї чи іншої діяльності. Наприклад, відбираючи пісні для супроводу рухів, необхідно враховувати, що спів несумісний з швидкими, різкими рухами, тому пісні повинні бути спокійного, плавного характеру), відбираючи музичний матеріал для рухливих ігор, слід пам'ятати, що кожен рух має своєрідний характер, тому необхідно знайти для нього відповідний музичний супровід. Наприклад, легкий біг вимагає бадьорої, енергійної музики; підскоки – легкої, ігрової тощо.

Стосовно-танцювально-рухової діяльності вихователь має бути обізнаний зі способами виконання різних основних і танцювальних рухів (м'який підскок, прямий галоп тощо) відповідно віковій дитини. Знати методи та прийоми навчання дітей музично-ритмічним рухам.

Також вихователь повинен вміти добирати музичні твори зі слухання музики з метою використання їх у ході інтегрованих занять, вміти аналізувати прослуханий з дітьми музичний твір (зміст, характер, темп, динаміка). Розбиратися у жанрах музики (пісня, танець, марш).

Важливо для педагога ДНЗ володіти грою на ударно-шумових інструментах, а також методами та прийомами навчання дітей гри на музичних інструментах. Він повинен вміти створити дитячий оркестр зі складу ударно-шумових інструментів.

Також, на нашу думку, сучасному вихователеві на елементарному рівні бажано володіти музичним інструментом, а саме вміти грати мелодії нескладних пісеньок, поспівок. Консультацію він може отримувати у музичного керівника, тим паче, що у планах музичного керівника передбачається індивідуальна робота з вихователями. У разі потреби вихователь буде спроможним самостійно вивчити мелодію пісні, а потім співати її з дітьми. З цього випливає, що педагог повинен володіти елементарними знаннями з теорії музики, а саме знати назви нот, їх розміщення на нотному стані. Мати елементарну уяву про тривалість музичних звуків, розмір, такт тощо.

І насамкінець, вихователь повинен вміти організувати буття дитини таким чином, щоб вона могла вправлятися у грі на музичних інструментах, розвивати навички вокального співу, музично-ритмічні навички, закріплювати знання зі слухання музики а також музично-слухові навички.

Відтак, у групі педагогом має бути створене музично-розвивальне середовище, а саме музично-дидактичні ігри, музичні дитячі інструменти, музичні альбоми з

картинками ілюстраціями до пісень, атрибути до пісень та таночків (стрічки, квіти тощо), CD для слухання дітьми музики, виконання пісень та таночків, рухливих ігор тощо.

Звичайно, виходячи з вищесказаного, до сучасного вихователя поставлені доволі високі вимоги в сенсі музичних знань, умінь на навичок. Відтак, щоб бути в змозі реалізувати ті завдання, які поставлені в програмі «Я у Світі», він змушений працювати над вдосконаленням своїх знань, оволодіти основами методики музичного виховання, тісно співпрацюючи з музичним керівником і навчаючи дітей, самому навчатися, удосконалювати свої навички з різних видів музичної діяльності (спів, музично-рухова діяльність, слухання музики, гра на музичних інструментах) з метою удосконалення своєї професійної музичної компетентності.

Отже, музична компетентність вихователя має набути більш ширших, розгорнутіших форм, з більш глибокими теоретичними та практичними знаннями, уміннями та навичками стосовно музичного виховання та розвитку дошкільників.

Насамкінець варто відзначити, що сучасна система вищої освіти оперативнo реагує на потреби сьогодення. Так, на педагогічному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка студентам спеціальності «дошкільна освіта» читається курс методики музичного виховання, який власне спрямований на те, щоб майбутніх фахівців максимально підготувати до роботи в ДНЗ, озброїти їх знаннями та вміннями, які допоможуть їм успішно виконувати ті завдання, які поставлені програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Список використаних джерел

1. Аніщенко Г. Музично-естетичне виховання в контексті професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів/ Г. Аніщенко // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Спецвипуск 4. – Ч.2. – Слов'янськ, 2010. – С. 3-9.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. ред. та упор. О. Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. –К.: Світич, 2008. – 430 с.
3. <http://uk.wikipedia.org>.
4. Ветлугина Н. Методика музикального виховання в дитячому саду/ Н. Ветлугина. – М. : Просвещение, 1981. – 240 с.
5. Ветлугина Н. А. Теория и методика музикального виховання в дитячому саду: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология»/ Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Прсвещение, 1983. – 255 с.
6. Зими́на А. Н. Основы музикального виховання и развития детей младшего возраста: Учеб. для студ. высш. учеб. Заведений/ А. Н. Зими́на. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 304 с.
7. Кононова Н. Г. Обучение дошкільників игре на детских музикальных инструментах: Кн. для воспитателей и муз. руководителей дет. сада: Из опыта работы/ Н. Г. Кононова. – М. : Просвещение, 1990. – 159 с.
8. Науменко Т. І. Музичне виховання дошкільників засобами українського фольклору: Конспект лекцій з педагогіки/ Т. І. Науменко. – К. : АПН України, Інститут педагогіки, 1995. – 64 с
9. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах/ Т. П. Танько. – Дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук. – Харків, 2004.

The article deals with the modern requirements to the educator from the point of view of musical knowledge, abilities and skills.

Key words: *musical abilities and skills, musical capabilities, vocal skills, competence of educator, musical competence of educator.*